

JELENTÉS A RÉPÁSHUTAI PUNGOR -LYUKBAN VÉGZETT
1982 ÉVI PRÓBAÁSATÁSRÓL

Dr. Hir János

Kazincbarcika; 1983

1982 július 23 és augusztus 6. között rendeztük meg a kazincbarcikai Irinyi János Vegyipari Szakközépiskola 1. Kutatótáborát.

A tábor célja a répáshutai Pungor-lyuk feltárása, feltérképezése és kitöltésének megismerése volt. A táborban részt vettek: Hir János /táborvezető/, Hirné Fodor Erika -tanárok. Forgó Péter, Dobos László, Dulai Alfréd, Hámori Zsolt, Hunkó József, Soltész Ilona, Vincze Zsuzsanna, Withen Terézia -az IVSZK diákjai. Továbbá részidőben részt vettek benne: Dr. Hevesi Attila geomorfológus és Ringer Árpád régész; mindketten az MTA Földrajztudományi Kutató Intézetének munkatársai.

A táborat az IVSZK és az FKI anyagilag is támogatja.

Mivel tevékenységünket a Bükki Nemzeti Park egyik szigorúan védett területén végeztük, munkálataink során maximálisan tiszteletben tartottuk a természetvédelmi és közegészségügyi előírásokat.

A tábor megszervezéséhez nyújtott segítségükért ezuton is köszönetet mondok:

-Rádó Gyulánénak, az IVSZK igazgató helyettesének
-Lénártné Majoros Zsuzsának, az OKTH felügyelőjének,
Dr. Jánossy Dénesnek és Dr. Kordos Lászlónak; nem utolsósorban pedig Dr. Pécsi Mártonnak, az MTA FKI igazgatójának.

A tábor célkitűzései közül sikerült végrehajtani a Pungor-lyuk felmérését és -részben- a barlang üledékeinek megismerését. Kutatóárkunkkal a tábor során 3m mélységig jutottunk, de a kitöltést ezzel még nem tartuk fel a sziklaaljzatig. Az üledékből előkerült nagy-emplős maradványokat teljes egészében sikerült feldolgozni. A kisemplős anyag feldolgozása folyamatban van. Mivel nagy mennyiségű üledék iszapolását szeretnénk elvégezni; a munka még hosszabb időt igényel.

A tábort 1983 nyarán is szeretnénk megrendezni.

Céljaink:

- az "A" szelvény további mélyítésével és szélesítésével folytatni az üledék feltárását;
- A Pungor-lyuk Tető többi barlangjának és sziklaüregének feltérképezése és leírása.

A Pungor-lyuk

A barlangot Répáshuta-községtől K-re találjuk. Közvetlenül a "Kövesváradi" nevű bérccsoport legkiemelkedőbb pontja: a Pungor-lyuk Tető csucsa alatt. Bejárata mintegy 650 m tszf.-i magasságban nyílik.

A barlang 26 m hosszú főága átjárójellegű. KADIC O. /1952/ két bejáratát külön kőfülkékként írta le. Az un. "Kövesváradi II. sziklaüreget" így jellemzi: "Bejárata 2 m széles, 1,6 m magas. Hossza 14 m. Befelé alacsonyodó egységes üreg, jobb oldalán kis odu." Ebből a lakonikus leírásból már képtelenség a biztos visz-

szaazonosítás. Feltételezhető azonban, hogy ez megfelel a Pungor-lyuk ÉK-i bejáratának a mellette levő üreggel. Hasonlóképpen csak valószínűsíthetjük a barlang másik -DNY-i- bejáratának azonosságát KADIC O. /1952/ Kövesvárad III. sziklaüregével:

"Bejárata 3 m széles, 1,2 m magas; hossza: 12 m; igen alacsony üreg, végig mészkőtörmelékes humusz tölti ki."

A főág középső szakasza /4. és 6. pontok között/ igen alacsony, alig haladja meg a 20 cm-t, így nem csoda, hogy első leírója nem ismerte föl átjáró mivoltát.

Célszerűnek tartom, hogy a jövőben KADIC O. /1952/ elnevezéseit mellőzzük. Ugyanis a Pungor-lyuk elnevezés az 1:10 000 méretarányú térképlapon is szerepel. Valamint a répáshutaiak között is közkeletű.

A barlang mellékágának csak egy része járható /melléküreg/. Nagyobb része a főtéig feltöltött és minden valószínűség szerint a 4. pont mellett torkollik a főágba. Ebben a melléküregben egykori kutatógödör /az alaprajzon "C"-vel jelölve/ nyomait találtuk. Mindeztidáig nincs biztos irodalmi adatunk arról, hogy ezt ki mélyítette. JÁNOSSY D. szóbeli közléséből feltételezzük, hogy Vértess László végezhetett itt egy tájékozódó jellegű feltárást a kövesvárad-i ősgérinces lelőhely ásatásával egy időben.

A barlang 30 -al D-felé dőlő vékonypados halvány rózsaszínű Répáshutai Mészkőben alakult ki /BALOGH K. 1963/.

Tetőhelyzetbe került szenilis barlangi roncs.

Eddigi benyomásaink alapján egykori átmenő, patakos barlang maradványának tekinthető. Ezt a feltételezést az alábbiak indokolják:

- kettős száda, mely inkább a forrásbarlangokra jellemző /pl. Füzér-kői átjáró -HIR J., 1982-/
-üstök és egyéb korróziós nyomok hiánya
-a főág keresztmetszete a többi bükki forrásbarlangéhoz /Kecske-lyuk, Suba-lyuk, Balla-bg., stb./ hasonló.

A lepusztulás végső stádiumában van. A barlang főtéje és a fölötte levő felszín közötti távolság már sehol sem haladja meg a 2 m-t.

Alaposabb vizsgálatát az indokolja, hogy -mind abszolút, mind relatív terepszinti magassága számottevő. Környezetének legkiemeltebb karsztformája. HEVESI A. szóbeli közlése szerint a Bükk idős forrásbarlang-nemzedékének tagja. Idős /pliocén végi, vagy pleisztocén eleji/ voltát az a körülmény is sejteti, hogy mintegy 30 m-rel helyezkedik magasabban annál a kövesvárad-i kőfejtőnél, melyben -egy agyaggal kitöltött karsztzsákból- JÁNOSSY D. /1962, 1979/ gazdag alsó bihari típusú gerinces faunát gyűjtött. Noha a "teraszbarlang elméletet" /CHOLNOKY J., 1932/ a Bükkben a barlangok kitöltése nem mindenütt igazolja /HIR J., 1982/; munkahipotézisként mégis elfogadható, hogy a Pungor-lyuknak idősebbnek kell lennie a kövesvárad-i faunánál.

A Pungor-lyuk kitöltése

A tábor során két kutatógödröt mélyítettünk a barlang kitöltésébe. Az "a" szelvényt 3 m mélységig, a "b" szelvényt mindössze 40 cm-ig /mivel ennek anyagát teljes egészében iszapolni akarjuk/.

A kutatóárokából kikerült anyagot először kézzel válogattuk át, a látható csont-anyagot begyűjtöttük, a durva kőzettörmelékét pedig eltávolítottuk belőle. Az iszapolásra szánt anyagot zsákokban a Diós-kuti patakhoz szállítottuk. Az iszapolásra nem kerülő maradékot hányóra öntöttük. Ennek mennyiségét -lehetőségeinkhez mértent- igyekeztünk minimálisra csökkenteni.

Az "A" szelvény leírása

1. réteg: 0 - 20/30 cm-ig

Fakószürke színű, száraz, folyós, gyökerekkel gazdagon átszótt kőzettörmelék. Benne elszórtan nagyemlős-csontok és jelenkori cserepek.

2. réteg: 20/30 - 40 cm-ig

1. réteghöz nagymértékben hasonló, de gyökerekkel át nem szótt kőzettörmelék.

3. réteg: 40-80 cm

Fekete színű, nedves, morzsalékos, kőzettörmelékes rendzinatalaj. Benne néhány vastagfalu, de korongozott cseréptöredék /kelta ?/. Feldolgozásukat Dr. Ringer Árpád vállalta. Valamint nagyemlős csontok:

Cervus elaphus /L./ : 1. mandibula fragmentum.

4. réteg: 80-100 cm

Fekete, tömött, kevésbé törmelékes rendzinatalaj.

5. réteg: 100-120 cm

Száraz, tömörödött, fakószürke, pikkelyesen hasadozó, törmelékes talaj. A 4.-5. réteg határa feltehetően eróziós diszkordanciafelület. Ennek bizonyítása a további faunavizsgálatok feladata.

6. réteg: 120-130 cm

Szürkésbarna színű kőzettörmelék.

7. réteg: 130-220 cm

Sárgásbarna kőzettörmelék.

8. réteg: 220-300 cm

Barna színű kőzettörmelékes talaj. Benne gyakoriak a laposra és kerekre koptatott mészkőkavicsok, melyek felszínét mészkőliszt borítja. Az ugyancsak gyakori vörös kovaszemcsék kétségtelenül a mészkőből mállottak ki. Előfordulnak kerekre koptatott kalcitkavicsok is.

A réteg kézi válogatása nagy mennyiségű barlangi medve csontot eredményezett.

220-240 cm Ursus spelaeus /ROS.-HEINROTH/

2 bal felső I^2 = 2 felnőtt egyed

2 juv. C /tejszemfog/ = 2 fiatal egyed

260-280 cm Ursus spelaeus /ROS.-HEINROTH/

2 jobb felső M^2 ; 2 bal felső M^2 ;

1 jobb felső M^3 ; 1 bal felső M^3 ;

1 jobb alsó C; 1 bal felső I^2 ; 1 incisivus

3 jobb alsó P_4 ; 1 bal alsó P_4 ; 1 jobb alsó P_4 fragm.

2 jobb alsó M_2 fr.; 1 bal alsó M_2 post.fr.;

5 mol.fr.; 17 C fr.; 5 radix fr. = 3 felnőtt egyed

3 juv. C. = 3 fiatal egyed

240-260 cm Ursus spelaeus /ROS.-HEINROTH/

1 bal alsó C; 1 mol fr. = 1 felnőtt egyed

5 juv. C. = 3 fiatal egyed

280-300 cm Ursus spelaeus /ROS.-HEINROTH/

1 bal felső I²; 1 bal felső M¹; 1 bal felső M³fr.

=1 felnőtt egyed

Az iszapolt anyagból eddig a 280-300 cm-es szint anyagát dolgoztam fel, mely 20 kg anyagból az alábbi faunát eredményezett:

Cricetus cricetus /L./ : 1 M₁ 1 egyed

Myodes glareolus /SCHREBER/: 1 mol. 1 "

Microtus arvalis /PALLAS/: 1 M₁ fr. 1 "

Microtus sp. 2 mol. 1 "

Ursus spelaeus /ROS.-HEINROTH/

9 juv. C=4 fiatal egyed

1 I; 1 M¹ fr. =1 felnőtt egyed

Cervidae indet. 3 mol. fr. 1 egyed

Az iszapolt anyag döntő részét meghatározhatatlan nagyemlős-csontszilánkok tömege képezte, de a meghatározható anyag jó része is a barlangi medve leleteket gyarapította. A kisemlős maradvány fájdalmasan kevés.

A medvék rendszertana szempontjából legfontosabb az alsó P₄, melyből a 260-280-as szintben összesen 5 került elő. Ezeken jól látható, hogy a főkup mellett jól fejlett mellékkupok vannak, melyek az Ursus spelaeus fajhoz való tartozás mellett szólnak és elkülönítik a lele-

teket a középső pleisztocén Ursus deningeri-től./JÁNOS-
SY D.,1966/.

A fent leírtak csak azt a meglehetősen tág kro-
nológiai következtetést engedik meg,hogy a 8.réteg leg-
alsó szintje sem lehet a felső pleisztocénnál idősebb.

IRODALOM:

HALOGH KÁLMÁN:/1964/ A Bükk-hegység földtani képződmé-
nyei.-MÁFI évkönyve,XLVIII.köt.,2.füz.,
p.1-553. Műszaki Könyvkiadó,Budapest.

CHOLNOKY JENŐ:/1932/ A barlangok és folyóvölgyek össze-
függése.-Barlangvilág,2.köt.,1-2.füz.,p.3-10,

JÁNOSSY DÉNES:/1963/ Die altpleistozane Wirbeltierfauna
von Kövesvárad bei Répáshuta /Bükk Gebir-
ge/.-Annales Hist.-Nat. Mus. Nat. Hung.,
tom.:55.,p.109-141.

JÁNOSSY DÉNES:/1966/ Az európai középpleisztocén gerinces
faunák rétegtani értékelése.-Akadémiai dok-
tori disszertáció, Bp.,1966, p. 1-424

JÁNOSSY DÉNES:/1979/ A magyarországi pleisztocén tagolá-
sa gerinces faunák alapján.-Akadémiai Kia-
dó ,Bp.,p.1-207.

HIR JÁNOS:/1982/ Adatok az Odorvár és környékének negyed-
időszaki felszín- és karsztfejlődéséhez.-
Földrajzi Értesítő,31.évf.,1.füz.,p.21-40.

KADIČ OTTOKÁR:/1952/ A Kárpáti-medence barlangjai.Magyar-
ország,Csehszlovákia,és Románia területén
előforduló barlangok ismertetése.-
Kézirat,MÁFI adattár:1575

1.kép: Ursus spelaeus tejszemfogak

a -szelvény 260-280 cm-es szint

2. kép: M^2 felülnézetben

a -szelvény 260-280 cm-es szint

3. kép: felső sor:C post.fragm;2 jobb felső M^2 ;

bal felső M^3 szenilis,erősen koptatott

alul:U a-szelvény 260-280 cm-es szint

4. kép: ép incisivus linguális nézetben

a -szelvény 220-240 cm-es szint

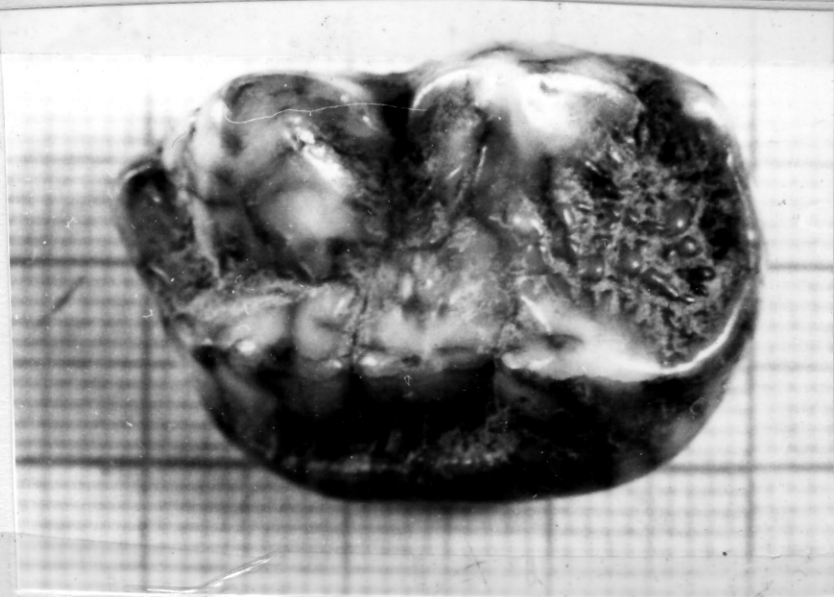
5. kép: alsó Pm felülnézetben

a -szelvény 260-280 cm-es szint

1.

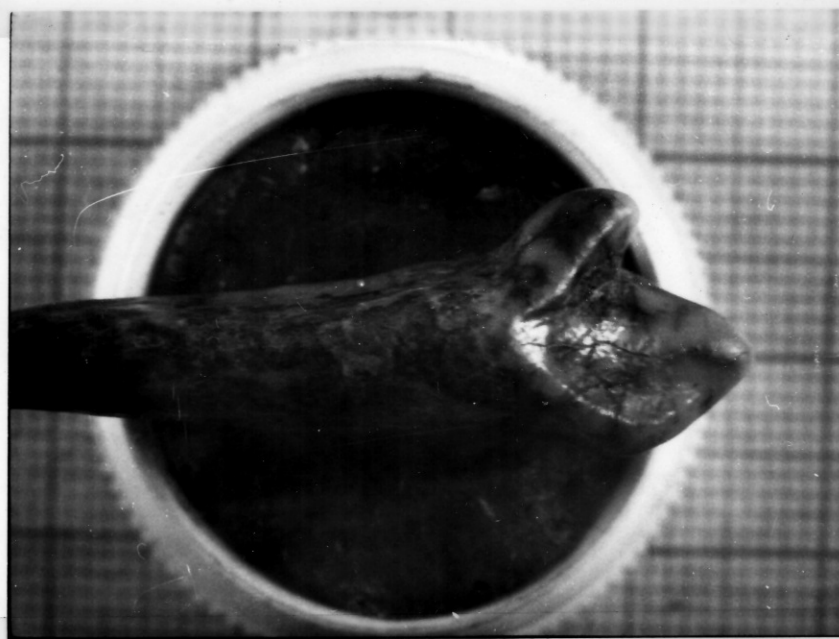
2.

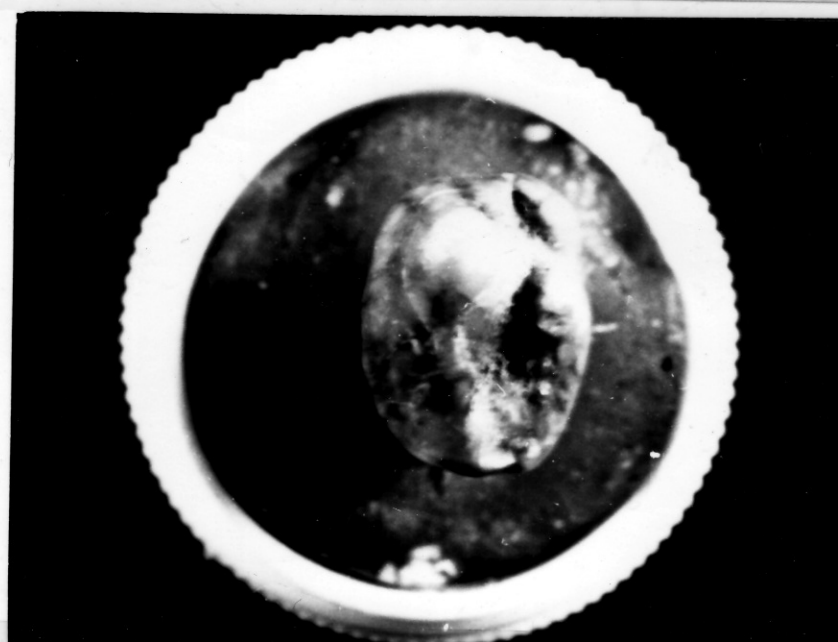
3.

4.

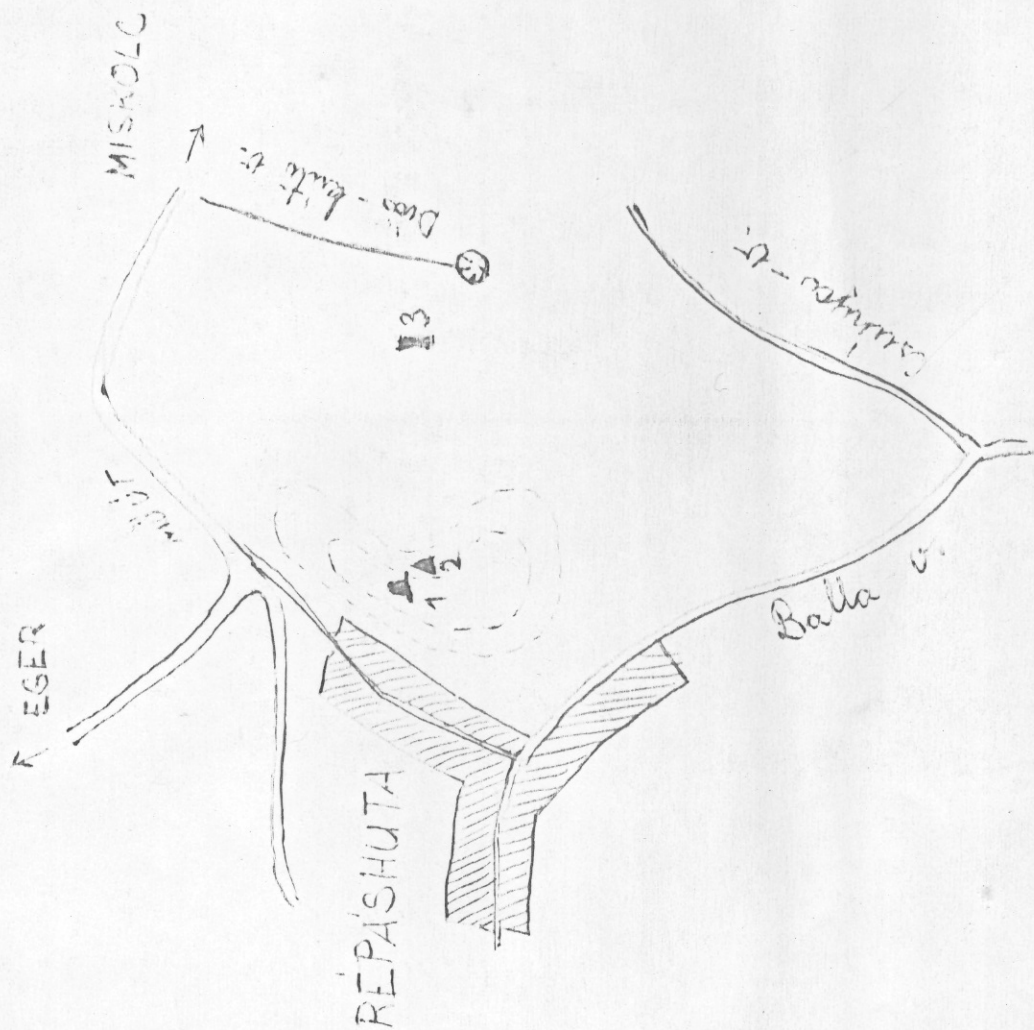

5.

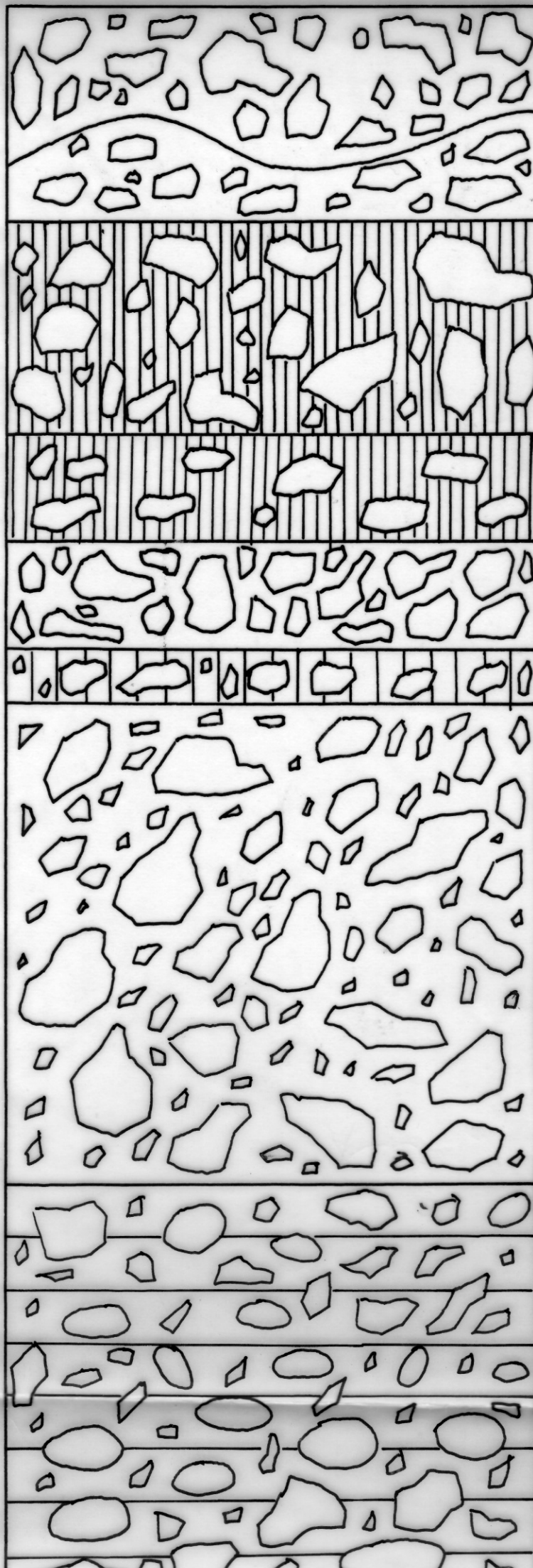

HELYSZINVÁZLAT

1. Füzöny - helyek
2. Táborhely
3. Dics - kúti erdőszegély

20
40
60
80
100
120
140
160
180
200
220
240
260
280

1.
2.
3.
4.
5.
6.
7.
8.

A PUNGOR - LYUK ALAPRAJZA

Dr. HIR 1983

